

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Podoby vlastní existence

Appearance of my existence

Vedoucí diplomové práce: Josef Geršl, akad. mal.
Autor diplomové práce: Pavlína Eisenhamerová
Studijní obor: ZUŠ - VV
Rok obhajoby: 2009

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2009

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma Podoby vlastní existence vypracovala samostatně pod vedením pana Josefa Geršla, akad. mal. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, 20. dubna 2009

.....
podpis

Anotace

Praktickou částí mé diplomové práce je cyklus obrazů pojmenovaný Podoby vlastní existence, v němž se zabývám způsoby svého bytí. Samotným autoportrétům předcházela projekt Návraty, ve kterém jsem se prostřednictvím různých činností a starých předmětů navracela do dávné minulosti. Obrazy spojené s dětstvím se promítly do deseti pláten mých současných podob.

V teoretické části zmiňuji osobnosti zejména naší výtvarné scény, které mě ovlivnily svým přístupem k umění.

Abstract

The practical part of my final work is a painting cycle called "Appearance of my existence", where I go through the ways of my being. Project Comebacks came before this cycle, where I visited the further past via performances and old objects. Pictures connected with my childhood were projected onto ten paintings in my current project.

In the theoretical part I refer to artists of our art scene whose style has influenced me.

OBSAH

Úvod.....	4
1. Podoby vlastní existence/skicy č. 1	5
2. Projekt NÁVRATY.....	10
2.1 Samolepky	11
2.2 Doprovodné akce	16
2.3 Skladba Střípky	16
2.4 Instalace v prostoru	17
2.5. Věšení prádla	21
3. Umělci, kteří mě ovlivnili	24
3.1 Eva Kořátková	24
3. 2 Kateřina Šedá.....	26
4. Podoby vlastní existence/skicy č. 2	28
4.1 Jednotlivé PODOBY	29
Závěr	32
Seznam literatury	33
Seznam obrázků.....	34

Úvod

Název diplomové práce prozrazuje, že předmětem mého zkoumání se stala sama moje existence, především její vizuální podoby. Výsledkem celého úsilí je cyklus deseti obrazů, vlastních autoportrétů.

Držela jsem se toho, co kdysi řekl malíř Francis Bacon: „*Čím se zabývá většina umělců? Životem.*“¹

Ostatně tak to dělají všichni lidé. Řeší malé/velké problémy spojené s jejich každodenní existencí.

Umělci/výtvarníci se však mohou s nároky života tvořivě poprat ve svých dílech. Pokusit se vyjádřit něco, často tak obtížně slovy vyjádřitelné.

Na začátku práce jsem zjistila, že chci-li pochopit své současné bytí, musím se vrátit ke svým kořenům. Nejprve prozkoumat tehdejší *podoby své existence* a pak se teprve zabývat přítomností.

První část je právě onomu návratu do mého dětství věnovaná. V procesu tvorby spontánně vzniklo něco, co s malbou nemá nic společného. Projekt Návraty nebyl plánovaný, o to je ale opravdovější a upřímnější. Volně jsem na něj a na jeho estetiku navázala v obrazovém cyklu.

Projekt zde detailně uvádím, protože bez něho by oněch deset pláten bylo určitě namalováno ve zcela jiném duchu.

V diplomové práci je proces tvorby popsán a chronologicky seřazen tak, jak vznikal.

„...každý ví, že lidskou bytost tvoří nejenom čisté já, ale rovněž celá psychika s množstvím vzpomínek, informací, pocitů, tužeb atd. Navíc k ní patří také naše tělo, jež nelze pod záminkou, že může být předmětem, vylučovat z lidské existence, protože naše tělo je zcela evidentně nedílnou součástí nás samotných.“

(Bocheňski J.M., 1993; 38)

---

¹ Největší malíři, život, inspirace, dílo- Francis Bacon č. 112, str. 19

1. Podoby vlastní existence/skicy č. 1

O volných chvílích, zejména při cestě vlakem, jsem s deníkem v ruce dumala nad svojí diplomovou prací. Tak vznikaly první skicy na téma Podoby vlastní existence. Jde o perem kreslené záznamy lidského těla, jehož polohou jsem chtěla vyjádřit tísnivé existencionální pocity. V hustém shluku čar objevíte postavu až na druhý pohled.

Od drobných deníkových kresbiček jsem volně přešla k malbám v obdobně expresivním duchu. Expresivně jsem přistupovala i k procesu malby: velké formáty, energické tahy širokým štětcem, stékající barva. Pracovala jsem doslova celým tělem. Malby jsem také někdy polévala vodou, vymývala a vytírala houbičkou. Samotné malování však nikdy netrvalo dlouho. O to delší byla doba, kterou jsem potřebovala k regeneraci a ke sběru sil na další malířský výkon.

Figury na velkých skicách jsou zpočátku mnohem realističtější než ty v deníku. Časem jsem se dopracovala k dřívější zkratce. Tělo je tvořeno z vejcovitých tvarů uzavřených do sebe. Oproštěné od detailů připomíná spíše kumulace energií.

Podobně jako na obrazech malíře Francise Bacona jsou i mé postavy v jakémisi prázdném, omezeném prostoru, jež je naznačen několika málo tahy.

„Pokud jde o výsledný efekt, může být mnohem silnější, je-li pozadí jednobarevné a čisté. Přál bych si, aby obraz obsahoval něco intimního na zřetelně obnaženém pozadí.“²

Izolovaná a deformovaná lidská těla na obrazech Francise Bacona mě velice oslovovala. I moje malby vyjadřují určitou vulgaritu, osamělost a strach. Spojitost s Baconovým dílem jsem si uvědomila až mnohem později. Často se mi v kresbách a malbách, hlavně v těch starších, objevují podobné motivy a prvky: osamělá lidská figura, výrazná expresivita, neurčité prostředí nebo prázdný pokoj, ze kterého není úniku.

Styl mé malby je ale oproti Baconovi mnohem kresebnější. Také barevnost se dosti liší. O barvách se totiž nedá v mém případě mnoho mluvit. Vystačila jsem si

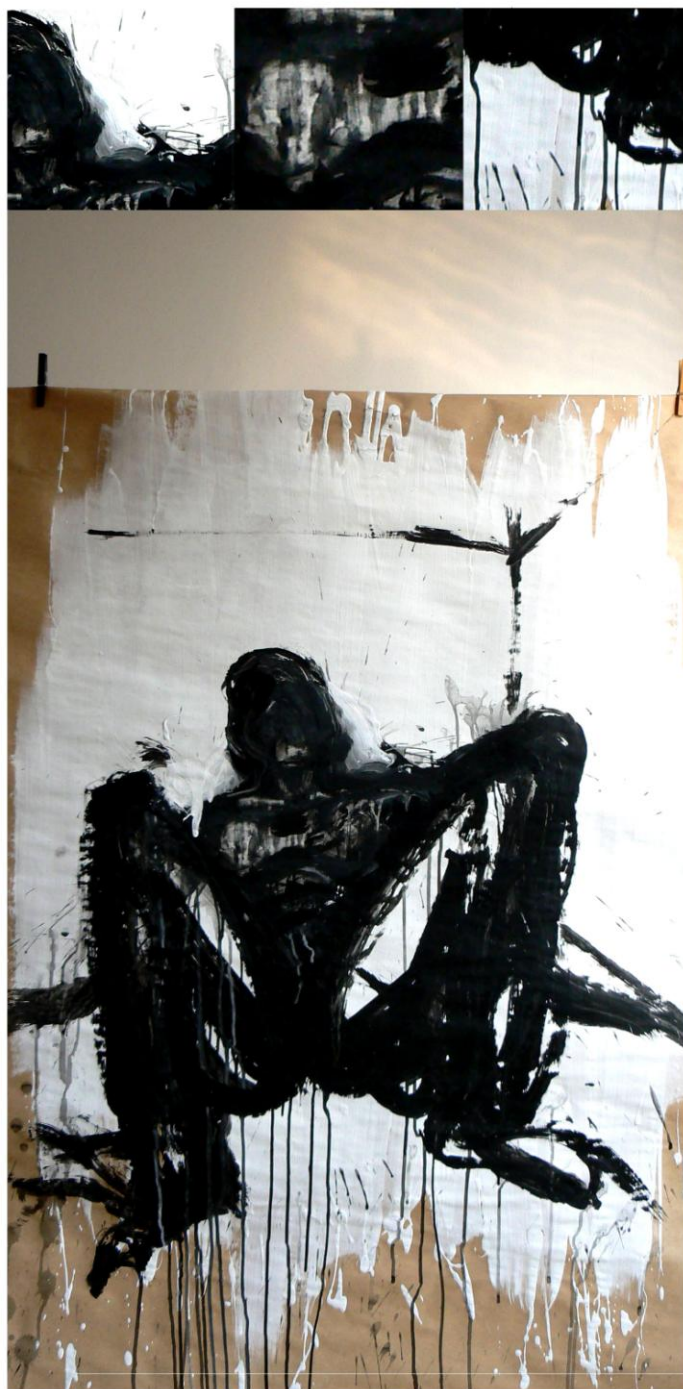
---

² Největší malíři, život, inspirace, dílo- Francis Bacon č. 112, str.15

s černou, bílou a s pár odstíny šedé. Nebála jsem se tzv. „špinavé barevnosti“. V zápalu tvorby jsem čisté tóny barev prostě neuhlídala.

Po těchto pokusech, jsem se na dlouho odmlčela. Ztvrdly mi barvy a zrezly štětce. Cesta, kterou jsem se ubírala, tady končí. Ocitla jsem se na rozcestí a dlouho jsem se rozhodovala, kudy dál.

Tvorba je úzce spjata se životem výtvarníka/ umělce. Jelikož se jedna etapa mého života uzavřela, nemohla jsem v diplomové práci už navázat ve stejném stylu. Změnil se můj pohled na život i na výtvarné umění. Začala jsem zase od začátku.

Obrázek 1: Podoba 1

Obrázek 2: Podoba 2

Obrázek 3: Podoba 3

2. Projekt NÁVRATY

Významnou událostí, která nasměrovala moje další výtvarné úsilí, bylo nalezení hraček z raného dětství. Zaprášenou krabici, převázanou rezným motouzem, jsem objevila na mých obvyklých průzkumech babiččiny půdy. Vybledlý nápis „Hračky naší Kačky“ na boku krabice sliboval mnohé. A uvnitř byl opravdový poklad. Poklad, který jsem si jen matně pamatovala a který jsem znala z rodinných fotografií. Takové hračky měl doma snad každý z mé generace.

Od tohoto objevu jsem začala častěji pořádat výpravy do sklepů, půd a na dno skříní s velice konkrétním cílem. Chtěla jsem najít všechno, co je nějak s mým dětstvím spojeno.

Časem se přesunul můj zájem a fascinace z hraček na oblečení. Byla jsem uchválena všemi těmi sepranými vzory a dekory. Pátrala jsem nejen po svém dětském oblečení, ale i po svrščích svých rodičů, které mám s nimi ve vzpomínkách spojené.

Několik měsíců jsem hledala a nacházela úlovky do své rozrůstající se sbírky. S úctou jsem každický nález obracela v rukou a cítila, že s ním musím „něco udělat“. Tak se pomalu začal rodit projekt NÁVRATY, který tvoří podklad pro obrazy mé diplomové práce.

Oblečení, ze kterého minulost jen „čišela“, se hromadilo. Nikdo už si ale nepamatoval, kdo to či ono nosil. Proto jsem se jala detailně prozkoumat staré rodinné fotografie. Často i s lupou jsem hledala vzory, které by dopomohly k určení nalezeného oděvu.

Na konci zdlouhavého pátrání jsem měla vybráno asi dvacet kousků oblečení a ke každému několik identifikačních fotek. A co teď s tím vším?

Mezi první nápady patřila výroba látkových rámečků na fotografie, na kterých je dané oblečení zachyceno. Bylo mi ovšem líto neporušené košilky, dupačky a trička rozstříhat a sešít. Přemýšlela jsem proto o dalších možnostech. I když nevylučuji, že se k rámečkům v budoucnu ještě vrátím.

Mou snahou teď bylo zachovat kousky oděvů vcelku a s fotografiemi je nějak navždy propojit. Dokonalým vyřešením problému se mi jevila možnost tisku fotek na samotné prádlo. Tak by se minulost stala jeho nedílnou a viditelnou součástí.

„Vylepšené“ oblečení by ještě mohlo posloužit nové generaci v naší rodině. Z obyčejných starých dupaček by se staly „neobyčejné“. A pro mě by to byla výzva k další výtvarné práci, k rozšíření projektu (např. fotografovat takto oblečená miminka apod.).

Tato varianta bohužel ztroskotala na technologii, protože barevné vzory látek by přes obrázek prosvítaly. Nápadu jsem se úplně vzdát nechtěla, a tak jsem přistoupila k alternativnímu řešení. Rozhodla jsem se pro samolepky. Tím ale padla moje původní idea trvalého spojení fotek a oděvu. Projekt se začal ubírat trochu jiným směrem. Oblečky ozvláštňené samolepkou se totiž nedají běžně nosit. Obrázek by se muchlal a na látce nedržel.

Oděv tak ztratil svoji funkci a stal se z něj předmět určený k pouhému vizuálnímu zkoumání. Vystavením v galerii by usiloval o post uměleckého artefaktu.

2.1 Samolepky

Do rodinných černobílých snímků jsem chtěla nějak výtvarně zasáhnout. Pouhé převedení fotografií na samolepící fólie by bylo moc jednoduché a výsledek by mohl být poněkud nudný.

Naskenované pozitivy jsem graficky zpracovala v počítačovém programu Adobe Photoshop. Nechala jsem se při tom vést jednotlivými látkami, jejich pestrými vzory i výšivkami. Samolepky jsem variovala několika způsoby:

1. **fotky jsem přizpůsobila barvě či vzoru látky** (šátek, dupačky, tričko s kačerem aj.)
2. **na snímky jsem připsala nějaké sdělení** (těhotenská košile a mikina mé maminky, svatební foto)
3. **samolepku jsem nalepila na jinou, než na fotografii zobrazenou textilií, pohrávala jsem si s možnými významy a asociacemi** (svatební foto nalepené na prostěradle spolu s liliemi, převzaté ze svatebního oznámení mých rodičů, já - miminko na pleně aj.)

Hotové upravené snímky jsem nechala vytisknout na samolepící fólie a vystříhla je.

Obrázek 4: Samolepky 1

Obrázek 5: Samolepky 2

Obrázek 6: Samolepky 3

Obrázek 7: Samolepky 4

2.2 Doprovodné akce

Celý projekt ještě doplňovaly nejrůznější soukromé i veřejné akce, které mi napomáhaly lépe se přenést do časů mého dětství.

1. Založila jsem sbírky svých starých hraček, oblečení, prvních kresebných pokusů, porcelánového i plastového nádobí a dalších předmětů, souvisejících s onou dobou.
2. Hračky, dekory a motivy na látkách či na nádobí se staly předmětem fotografování.
3. S některými hračkami jsem natáčela krátká videa (plastová žabička ve vaně).
4. Skladba Střípky (viz níže)
5. Instalace v galerii (viz níže)
6. Věšení prádla (viz níže)

2.3 Skladba Střípky

S mým dětstvím je neoddělitelně spojen dům a taky babička, která v něm dodnes žije. Místo, kde jsem prožila prvních pět let života, má své neopakovatelné genius loci – kouzlo domova. S babičkou Antonií, matkou mého otce, mám velice blízký vztah. Nechávala jsem si od ní znovu a znovu vyprávět příběh, který se v tom domě před více než dvaceti lety odehrával.

Připomínala jsem si události, které jsem už dávno zapoměla, nasávala vůně, obdivovala dekor na starém porcelánu, prohlížela pohádkové knížky. Do svého vzpomínání jsem tak zapojila všechny smysly. Na mé přání mi babička dokonce přečetla pohádku. Mou snahou bylo alespoň zase na chvíli zahlédnout svět takový, jak jej vidí malé děti.

Rozhovory s babičkou, její vyprávění, prozpěvování, četbu pohádky i běžné zvuky toho domu jsem si nahrávala. Měla jsem potřebu všechno to zachytit. Mít vzpomínku nejen vizuální, ale i poslechovou.

S natočeným materiálem jsem chtěla nadále pracovat, jenže jsem neměla žádné zkušenosti tohoto druhu. Proto jsem vyhledala svého kamaráda s uměleckým

pseudonymem **SENSUS**³, autora experimentální hudby, aby mi s nahrávkami pomohl a vytvořil, s mojí asistencí, k projektu skladbu.

Převážně mluvený materiál jsme obohatily cinkavými a chrastivými zvuky hraček ze staré krabice, která stála na počátku tohoto příběhu. SENSUS vše zpracoval do skladby, kterou nazval **Střípky**.

2.4 Instalace v prostoru

Svoji několikaměsíční práci jsem vystavila v galerii Krajinská v Českých Budějovicích na začátku roku 2009.

Do prostoru galerie jsem ve čtyřech řadách natáhla šňůry a oblečení na ně rozvěsila. Samozřejmě jsem použila i dobové kolíčky. K připevnění upravených fotografií na vybrané textilie jsem přistoupila až v této chvíli, aby byly barevné koláže rovnoměrně rozmístěné.

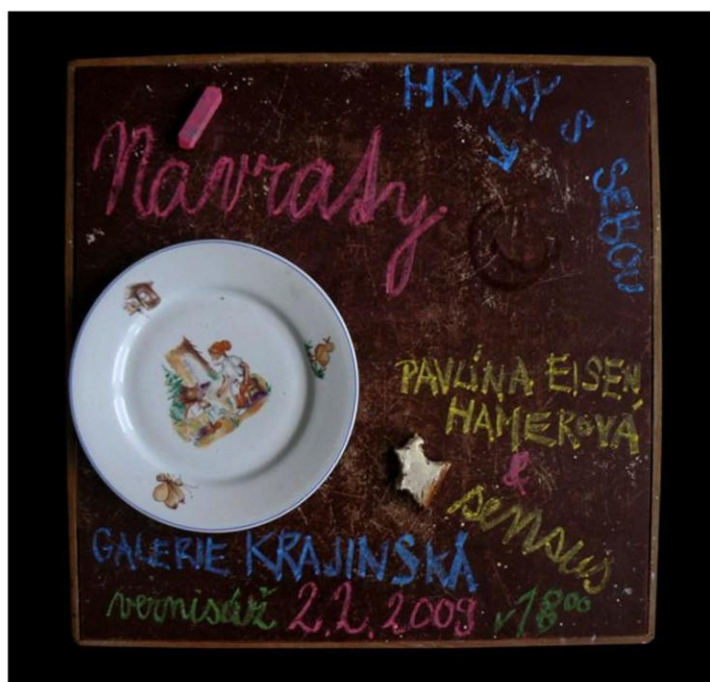
Do instalace jsem zahrнула i stůl určený k pohoštění při vernisážích. Na starý, od babičky vypůjčený ubrus jsem nalepila nenápadnou fotografii z oslavy mých prvních narozenin. Na onom snímku sedím vedle nazdobeného dortu na stole, který je přikryt právě tímto ubrusem.

Aby stěny v galerii nezely prázdnotou, pověsila jsem na ně zarámované ukázky ze své sbírky. Ve velkých černých paspartách se tak ocitla kartička zachovaná ještě z porodnice, vlasy ustřižené z mojí hlavy před dvaceti šesti lety, můj dětský podpis. Vybrané předměty jsem srovnávala se současným stavem.

Strojem napsané TEHDY a „počítačové“ TEĎ daly sbírkové konfrontaci název.

---

³ www.sensusmus.net

Obrázek 8: Pozvánka

Obrázek 9: Instalace v galerii

Obrázek 10: Sbírký TEHDY / TEĎ

Právě porovnávání přítomnosti s minulostí se stalo jedním z hlavních témat, kterým jsem se nadále zabývala v navazujícím cyklu obrazů pojmenovaném Podoby vlastní existence.

Vernisáž⁴ byla pomyslnou tečkou za mým návratem do dětských dob. Zazněla na ní skladba Střípky, kterou živě Sensus zahrál.

Snědlo se občerstvení podobné školním svačinkám. Z dětských hrníčků se vypilo víno i barevná limonáda. A sfoukla jsem svíčku na stejně vypadajícím dortu, který byl zachycen na samolepce z ubrusu. Kruh se tak uzavřel.

2.5. Věšení prádla

Po měsíci výstava skončila a já se rozhodla prádlo ještě jednou pověsit. Tentokrát tam, kde už v minulosti viselo- na zahradu domu, ve kterém jsem vyrůstala.

Celá akce věšení měla mnohem větší sílu a atmosféru než statická instalace v galerii. Paprsky slunce probleskovaly skrze prádlo a vytvořily krásnou vizuální podívanou. Jemný jarní vánek se postaral i o sluchovou kulisu, která byla nejvíce patrná na natočeném krátkém videu. Z běžné každodenní činnosti jsem si udělala nevšední zážitek, který jsem zaznamenala také fotograficky.

Oblečení a na něm zachycené vzpomínky si ve větru vlály tam, kde se celý můj nápad začal rodit.

---

⁴ Fotografie z vernisáže na www.krajinska.cz

Obrázek 11: Video - Prádlo

Obrázek 12: Fotografie z akce Věšení prádla

3. Umělci, kteří mě ovlivnili

3.1 Eva Koťátková

Mladá umělkyně Eva Koťátková, je držitelkou Ceny Jindřicha Chalupického za rok 2007, tj. prestižní ceny pro umělce do pětatřiceti let, kterou založil roku 1990 Václav Havel, Jiří Kolář a Theodor Pištěk. Je její osmnáctou a doposud nejmladší vítězkou.

Součástí její diplomové práce, kterou si zvolila v ateliéru Vladimíra Skrepla na AVU, byl projekt s názvem CESTA DO ŠKOLY. Realizaci představila v roce 2008 v Galerii Václava Špály, kde jsem ji také měla možnost vidět. Ve dvou patrech pražské galerie byla vystavena její několik měsíců trvající práce v podobě videí, instalací, sochařských objektů a kreseb.

Původní ideou Koťátkové bylo vrátit se zpět do své základní školy, strávit tam určitý čas a nechat na sebe prostředí znovu působit. Zajímalo ji, co bude ve známých prostorách školy prožívat, jak jej bude vnímat z pozice někoho, kdo už tam nepatří. Vedení školy ale jejím případným aktivitám uvnitř budovy nepřálo, a tak se zaměřila na samotný proces cesty do školy.

Ranní vstávání a ospalé kráčení sychravým šerem do školy – tuhle zkušenost máme všichni hluboko pod kůží. V tomto projektu se stalo předmětem uměleckého zkoumání. Koťátková oblékla starý pletený svetr a s aktovkou na zádech chodila několik měsíců do školy (přesněji řečeno ke škole). Při cestě si vybavovala dřívější pocity, myšlenky. Vzpomínala na dětské hry, například na rozdělování úseků cest apod. Snažila se přidat k dětem, které spěchaly nebo se loudaly stejným směrem.

Svým počínáním působila nepatřičně a zvláštně, jako zbloudilý duch z patnáct let staré minulosti. Nápadná byla už jenom zastaralým designem svého ošacení i školní brašny. Děti, se kterými se ráno potkávala, si na její přítomnost časem zvykly. Nevšední jev se svým opakováním stal běžným, normálním. Přestárlá žákyně Eva Koťátková se na čas stala součástí jejich cesty do školy.

Prožitky ze svých pokusů vtiskla do kreseb, objektů a uměleckých akcí, které v galerii prezentovala.

Stěžejním dílem výstavy, po kterém projekt pojmenovala, bylo video z oněch ranních cest. Zachycovalo autorčin počáteční stud, její bezradné přešlapování před

zamčenou budovou školy i rozpaky dětí, ke kterým se ráno na cestě do školy přidávala.

V jiné místnosti galerie byly v jakési kartotéce uloženy kresby, jimiž se mohl návštěvník sám probírat a prohlížet si je. Hlavním motivem na nich byla postava žáka v nejrůznějších situacích a nepřírozených pózách. Autorka se zde zamýšlela, jak škola formuje a ovlivňuje jedince. Co všechno vyžaduje role žáka.

Pro typicky školní situace autorka projektu vymýšlela nejrůznější konstrukce, jejichž užívání pak na sobě či na dětech demonstrovala. Sestavila dřevěné podpěry pro „správné“ držení žákova těla sedícího v lavici. Video z této akce nazvala výmluvně: Sed' rovně, s rukama za zády.

Vystavené byly i typické věšáky ze školní šatny, povadlé kytky v květináčích, tabule a nástěnky. Do galerie byla přenesena ona nevzhledná školní estetika, ve které si Kořátková tak libuje. Divákovi se nemohly nevybavit jeho vlastní školní léta, pocity vzdoru, tísně, nudy, ale i občasného vzrušení.

Umělecký projekt Cesta do školy mě velice oslovil. Je mi blízký tématikou i zpracováním. Možná je to díky tomu, že s Evou Kořátkovou patříme do stejné věkové skupiny.

Nejvíce mě zaujaly autorčiny činnosti a akce, které přirozeně chápe jako součást umění. Vstupuje jimi do běžného života a zkoumá to, co ji zajímá.

Viděno mou optikou, jde v tomto projektu o návrat, o střetnutí současnosti s minulostí a možná také o vyrovnání se s tím, co a jak bylo. Tak Cestu do školy chápu já.

Podobně bych charakterizovala i svoje usilování v projektu Návraty. Kořátková ovšem přemýšlí v širších a obecnějších souvislostech, zatímco moje výtvarné pokusy jsou zaměřené mnohem úžeji.

Uvádím zde Kořátkové příklad, protože její umělecký přístup pokládám za velice hravý, osobní a současný.

Při návštěvě její výstavy jsem si uvědomila, co už jsem pociťovala dávno. Dvojměrné vyjadřování mi už k vyjádření mých myšlenek nestačí. Toužím po činnostech, které překročí rámy obrazů. Tato touha se v umění nachází už několik desetiletí a já jsem jí ovlivněna.

S projektem Návraty jsem k tvorbě začala přistupovat mnohem svobodněji a uvolněněji.

3. 2 Kateřina Šedá

Kateřina Šedá je mladá a úspěšná umělkyně, která vyhrála už několik cen, určených pro mladé umělce. Naši prestižní Cenu Jindřicha Chalupického získala dva roky před svou mladší kolegyní Koťátkovou za projekt Je to jedno.

Její tvorbu teoretikové označují spíše jako určitou činnost, kterou autorka vykonává a lze ji jen obtížně někam zařadit.

Důležitou roli v práci Šedé hraje malá vesnice Líšeň u Brna a její obyvatelé. Právě kvůli citlivé sociologické stránce svých projektů byla v roce 2005 nominována na Chalupického cenu.

Projekt Je to jedno se týká její babičky, která už na život rezignovala. S tím se ale nesmířila Kateřina Šedá a s babičkou začala vést dlouhé rozhovory. Vypytavala se na její život, na místo, kde tři desetiletí pracovala. Dokonce jí donutila ke kreslení zboží, které kdysi prodávala. Jako vedoucí skladu si všechno detailně pamatovala. Cílem Kateřiny Šedé bylo přimět pasivní ženu k nějaké činnosti a tím jí vrátit do života.

Babiččiny kresby náradí s jejich podrobnými popisy a nahrané rozhovory potom umělkyně vystavila v galerii.

*"Projekt s babičkou změnil nejen ji, ale celou rodinu. Po odepsaném člověku tu nakonec něco zbylo, stalo se to součástí mé práce, a když jsem vyhrála cenu, bylo to důležité hlavně pro babičku, protože ona si myslela, že je slavná, byla to pro ni také motivace pro další práci."*⁵

Tvorba Kateřina Šedé může pro mnohé postrádat nějaké estetické úsilí, ono výtvarno. Její umělecké akce jsou spíše sociálními projekty. Zabývá se v nich vztahy v rodině i ve vesnici. Přemlouvá své sousedy ke společné činnosti a výsledky pak prezentuje nejen v českých galeriích. Absolutně nesplňuje ještě dodnes vžitou představu umělce, který osamoceně tvoří od rána do večera ve svém ateliéru. Kateřina Šedá musí naopak své projekty pořádat venku a s lidmi.

---

⁵ http://kultura.idnes.cz/katerina-seda-ukazuje-lidi-sobe-navzajem-ffp-/vytvarneum.asp?c=A080315_935145_vytvarneum_kot

*"Často si připadám osaměle. Zdá se mi, že lidi se čím dál víc uzavírají do sebe, a tak se snažím tuhle situaci změnit."*⁶

Citlivý a lidský rozměr jejího díla mě upoutal. Hlavně to, že ve svých projektech pracuje převážně s lidmi a místem svého domova. Různými uměleckými akcemi působí na každodenní rutinní všednost a tím ji nabourává a mění.

U Koťátkové i Šedé hraje proces určité činnosti důležitou roli. Snaží se spojit normální život s uměním a to je mi sympatické.

O něco podobného jsem se pokoušela i já v Návratech. Návratem se zabývají i projekty obou autorek. Koťátková vzpomínala na školu, Šedá s babičkou na její zaměstnání. Každá to pak zpracovala svým jedinečným způsobem.

---

⁶http://kultura.idnes.cz/katerina-seda-ukazuje-lidi-sobe-navzajem-ffp-/vytvarneum.asp?c=A080315_935145_vytvarneum_kot

4. Podoby vlastní existence/skicy č. 2

Jak už jsem dříve zmínila, projekt Návraty mi byl odrazovým můstkem a nadále jsem z něho vycházela. Nebýt tohoto „odskočení si“ k jiným, nemalířským aktivitám, zůstala bych pravděpodobně u expresivní malby.

Předchozí grafická práce na samolepkách poznamenala moje představy o výsledné podobě obrazového cyklu.

První pokusy v klasickém malířském médiu mě absolutně neuspokojily. Ke svému překvapení jsem opět vyhledala počítač. Dříve bych se k tomuto způsobu skicování určitě neuchýlila. Považovala jsem tvorbu na počítači za poněkud „sterilní“.

Ve stejném programu, ve kterém jsem se nedávno učila pracovat, jsem vytvořila všech deset návrhů. Nejrůznějších variací bylo ale několiknásobně víc. To byla výhoda, kterou počítač poskytoval. Stisknutím tlačítka myši jsem mohla rychle a jednoduše obměňovat barevnost, motivy atd. a to mi pomohlo k vybrání definitivních skic.

Tématem deseti obrazů, jak už název celého cyklu napovídá, jsou moje autoportréty. Zabývala jsem se nejen detailem svého obličeje, ale i celou figurou.

Výraz tváře i poloha těla vyjádří více než tisíce slov. O tom bylo napsáno už mnoho knih, včetně obrazových příruček, jak se „efektivně“ naučit z lidské figury číst. Toho, kdo se umí dívat, tělem neoklameme. Lidské tělo totiž vysílá jasné signály, které všichni podvědomě vnímáme. I když tato neverbální sdělení cítíme, někdy rozum zvítězí nad intuicí. Jak řekl Fritz Perls, zakladatel Institute for Gestalt Therapy:

„Intuice je inteligence organismu. Inteligence je záležitostí celostní, zato intelekt je děvkou inteligence- je to computer, který hraje hru, hodí se, nehodí se..., jestli tohle je tak, pak támhleto je onak, celý ten kalkul, kterým mnoho lidí nahrazuje schopnost vidět a slyšet, vnímat, co se skutečně děje. Proto když jste zcela zaměstnáni svým počítačem, jde vaše energie do myšlení a ztrácíte schopnost vidět a slyšet.“ (Perls, 1996;30)

Ti, kteří k mým obrazům přistoupí s vypnutým „počítačem“ a otevřeným srdcem, mě pod barevnými plochami a přebujelým dekorem opravdu uvidí. Ostatní uží jen „pěkné obrázky“, obal bez obsahu.

„Autoportrét lze chápat i jako monolog umělce, kterému má divák možnost naslouchat. Ale i se tázat. Zda se mu dostane odpovědi, je ale čistě na něm.“

(Tetiva, 2008; 5)

Deset obrazů zachycuje deset různých podob mé existence. U některých pláten jsem vycházela ze starých černobílých snímků, podobně jako v předcházejícím projektu *Návraty*.

Zatímco v *Návratech* šlo hlavně o vyfotografovanou textilií, zde se můj zájem soustředil na samotné tělo, jeho polohu. Dávné vzory látek se ale na obrazech staly dekorativní tapetou.

4.1 Jednotlivé PODOBY

Některé rodinné fotografie mi byly předlohou pro figurální kompozice první pěti pláten. Stylizovala jsem se před digitálním fotoaparátem v podobných pózách a výsledek jsem upravovala v počítači. Pro názornost ony výchozí staré snímky uvádím v příloze spolu s obrazy.

I když běžným divákům celého cyklu maleb se tohoto bezprostředního srovnání nedostane. Takovéto jednoduché naservírování není mým záměrem.

Určité shody mezi fotografiemi na samolepkách v *Návratech* a samotnými obrazy všímavým pozorovatelům neujdou.

První tři díla nesou společný název **Podoba intimní (I, II, III)**.

„Prožitek naplněného intimního vztahu vytváří zkušenostní základ, který v době dospělosti ovlivní další vztahy k blízkým lidem (...) Má obdobný smysl, jaký mělo prožití spolehlivého vztahu s matkou v ranném dětství.“ (Vágnerová 2000; 326)

Inspirací pro obraz **Podoba intimní I.** byla fotografie, se kterou jsem už pracovala na *Návratech*. Jsem na ní se svojí maminkou několik měsíců po mém narození.

Pro dítě a jeho další vývoj je postava matky klíčová. Měla by být zdrojem bezpečí

a jistoty, jelikož je dítě na ni zcela odkázáno. Její chování a způsob, jakým odpovídá na potřeby dítěte, ovlivní jeho pohled na svět a budoucí místo v něm.

Erik Erikson popsal život člověka jako na sebe navazující vývojové fáze, které nazval psychosociálními stádii. Tím poukázal na význam sociálních vztahů a jejich vliv na jedince. Každá etapa s sebou nese i určitý problém, jehož úspěšné překonání je předpokladem zdravého vývoje a posouvá tím člověka k dalšímu důležitému úkolu. Jeho nezvládnutím se přirozený pohyb života zastavuje.

V prvním roce dítěte je takovým úkolem získání základní důvěry v okolní svět.

Abychom mohli navazovat blízké vztahy s lidmi, musíme důvěřovat! Teprve pak se můžeme před druhým obnažit jak duševně, tak i fyzicky (Intimní **podoba II**, **Intimní podoba III**). Problém intimity Erikson uvádí v období mladší dospělosti.

„Intimita znamená schopnost starat se o druhého a sdílet s ním společné zážitky... Lidé, kteří nedokáží vstoupit do láskyplného vztahu, neboť se bojí být zraněni nebo jsou neschopni sdílet, riskují, že zůstanou izolováni.“ (Atkinsonová, Atkinson, Smith, Bem, Nolen-Hoeksema 1995; 127)

Obrazy na dalším triptychu jsou laděné do světle modré. Zabývám se v nich procesy osamostatňování a dospívání. V době končícího studia je toto téma nanejvýš aktuální.

I batolecí věk zahrnuje období emancipace, které Erikson nazval obdobím autonomie.

„Charakteristickým znakem této fáze je osamostatňování a uvolňování z různých vazeb, spojené s expanzí do širšího světa.“ (Vágnerová 2000; 74)

Toto období první emancipace je v příloze zastoupeno fotografií, na které se pokouším o první krůčky. Matčiny ruce mě drží, abych neupadla a byla si v počínání jistější.

Na obraze **Podoba závislá** jsem se tímto fotograficky zachyceným momentem inspirovala. Téma podpory z období dětství jsem převedla do času ranné dospělosti.

Bezvládnuté tělo na rukou doslova visí. Nevypadá, že by v této chvíli chtělo svoji situaci změnit svojí iniciativou.

Frederick Perls o závislosti napsal: *„Pokaždé když hrajete bezmocného, vytváříte závislost, hrajete hru závislosti.“* (Perls 1969; 41).

Dospělost znamená samostatnost, nezávislost (i ekonomickou) a možnost svobodně rozhodovat o svém životě. Perls hovoří o dospělosti jako o růstu: „*Zrání je přechod od podpory z okolí k sebedopověře...*“ (Perls 1969; 36).

Být skutečně dospělým také znamená přijmout odpovědnost za vlastní činy.

„*Dozrát znamená převzít odpovědnost za svůj život, postavit se na vlastní nohy.*“ (Perls 1969; 50).

Na plátnech **Podoba (ne)závislá I a Podoba (ne)závislá II** jsem se tímto procesem zrání zabývala.

Poslední trojice obrazů představuje moji **Podobu nemocnou I, II, III**.

Na samotné plátno jsem nalepila použitá plata od léků, které jsem za rok spolykala.

Tyto prázdné obaly se také staly předmětem mého sběratelského zájmu.

Zaměřila jsem se zde čistě na portrét. Stříbrná plata buď moji tvář lemují a tvoří tak rámeček obrazu (**Podoba nemocná II**), nebo nějakým způsobem do obličeje zasahují (**Podoba nemocná I, III**).

Významem souvisí s předchozím triptychem, protože: „*Nemoc, hraní si na nemocného, není nic jiného než hledání podpory z okolí.*“ (Perls 1969; 68).

Desátým obrazem je **Podoba snící**. Jedná se o autoportrét se zavřenými očima. Jsem zde obrácená do sebe, pozoruji své vnitřní dění. Podobně jako na většině ostatních obrazů, dekoruje pozadí vzor z mého dětského oblečení a objevuje se i na obličeji.

Tyto vzory jsou natrvalo s mým životem spojeny. Zdobí mé vzpomínky, vryly se do nich navždy.

„*Kamkoli jdeme, neseme si kus světa s sebou.*“ (Perls 1969; 14).

Závěr

Podoby mého bytí jsem se snažila zachytit tak, jak je vidím tady a teď. Přítomné TEĎ má pro mě mnoho vrstev. Obsahuje minulost i budoucnost. Můj život (i podobu mého života) ovlivňuje, kým jsem byla tehdy, a moje budoucnost závisí na mém konání teď.

„Minulost je pryč. A přece- v přítomnosti, v našem konkrétním bytí neseme s sebou mnoho minulosti.“ (Perls 1969; 49)

Při uchopování tváří mého života, jsem si počínala jako fotograf, který chce zmáčknutím spouště navždy zmrazit nějaký okamžik. Tím, že jej chce uchovat napořád (a to nejen v paměti), ho vlastně povýší a přidá mu na důležitosti.

Na začátku mé cesty jsem možná k práci přistupovala jako nepřemýšlející a roztěkaný majitel digitálního fotoaparátu. Spousta prvoplánových snímků bez dalších vrstev. Až mnohem později jsem došla k pomalejšímu, o to ale více obohacujícímu způsobu práce. Svoji existenci a její nejrůznější tváře jsem „fotografovala“ tím nejzastaralejším modelem, který vyžaduje dlouhé hloubání a přemítání než se stiskne spoušť. Tak obrazům začnou přibývat obsahy, které „slepým“ zůstanou skryté.

Nakonec tedy nejde o konfrontaci stavu TEHDY a TEĎ, ale spíše o prolnutí TEHDY do TEĎ. Současnost je ovlivněna minulostí. Ve výsledku docházím od srovnávání k pouhému konstatování.

Seznam literatury

ATKINSONOVÁ, R. L.; ATKINSON, R. C.; SMITH, E. E.; BEM, D. J.; NOLEN-HOEKSEMA, S., *Psychologie*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1995. 857 s. ISBN 80-85605-305-X

BOCHEŇSKI, J. M. *Stručný slovník filozofických pověr*. 2. vydání. Praha: Aeterna, 1993. 137 s. ISBN 80-900950-5-4

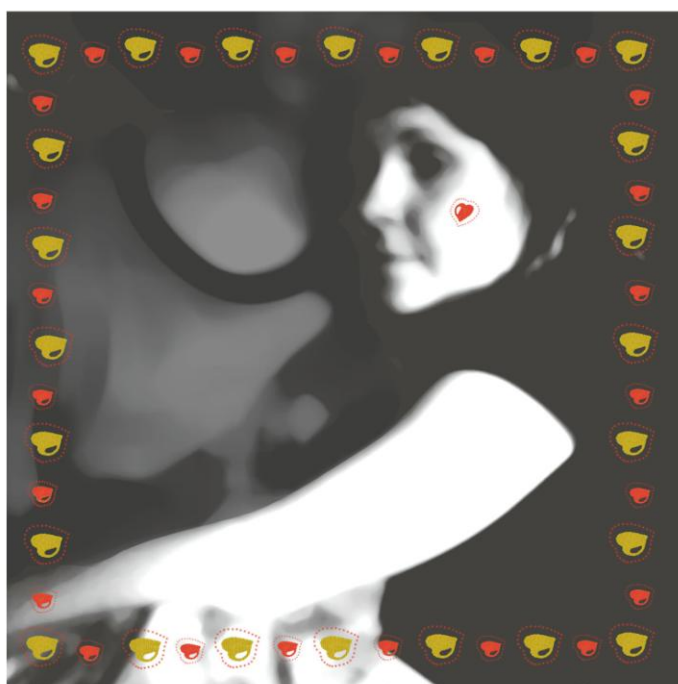
PERLS F. S. *Gestalt terapie doslova*. Olomouc: Votobia, 1996. 311 s. ISBN 80-7198-115-X

TETIVA, V. *Autoportrét v českém výtvarném umění 20. a 21. století*. 1. vydání. Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, 2008. 215 s. ISBN 978-80-869552-78-9

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vydání. Praha: Portál, s.r.o., 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0

Seznam obrázků

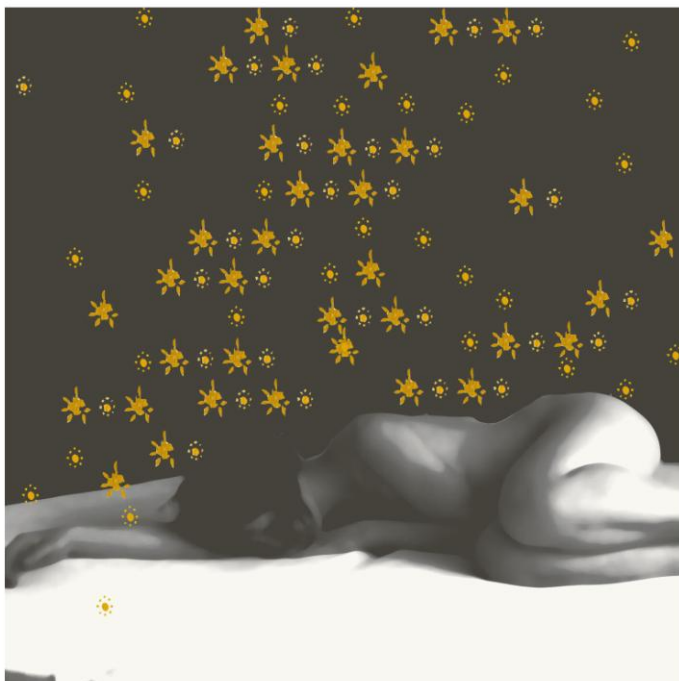
Obrázek 1: Podoba 1	7
Obrázek 2: Podoba 2	8
Obrázek 3: Podoba 3	9
Obrázek 4: Samolepky 1	12
Obrázek 5: Samolepky 2	13
Obrázek 6: Samolepky 3	14
Obrázek 7: Samolepky 4	15
Obrázek 8: Pozvánka	18
Obrázek 9: Instalace v galerii	19
Obrázek 10: Sbírký TEHDY / TEDĚ	20
Obrázek 11: Video - Prádlo	22
Obrázek 12: Fotografie z akce Věšení prádla	23
Obrázek 13: Podoba intimní I	35
Obrázek 14: Podoba intimní II	36
Obrázek 15: Podoba intimní III	37
Obrázek 16: Podoba závislá	38
Obrázek 17: Podoba (ne)závislá I	39
Obrázek 18: Podoba (ne)závislá II	40
Obrázek 19: Podoba nemocná I	41
Obrázek 20: Podoba nemocná II	42
Obrázek 21: Podoba nemocná III	43
Obrázek 22: Podoba snící	44

Obrázek 13: Podoba intimní I

Obrázek 14: Podoba intimní II

Obrázek 15: Podoba intimní III

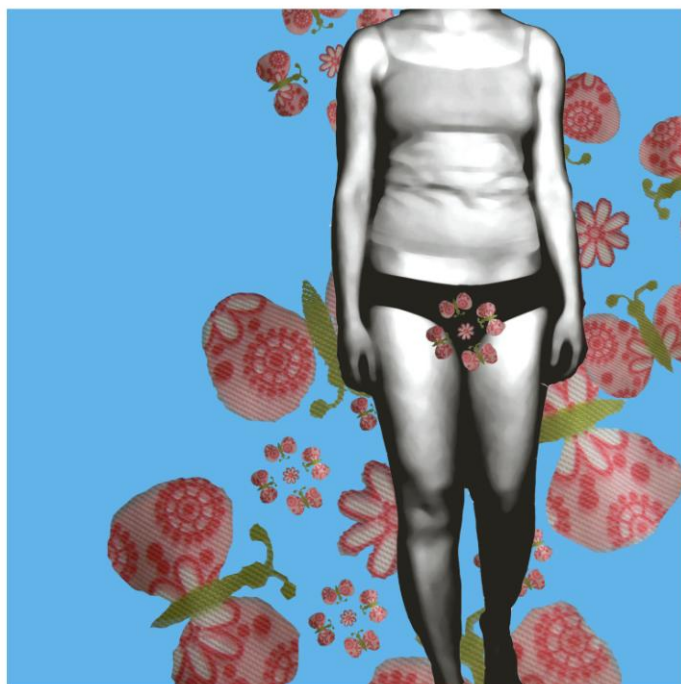

Obrázek 16: Podoba závislá

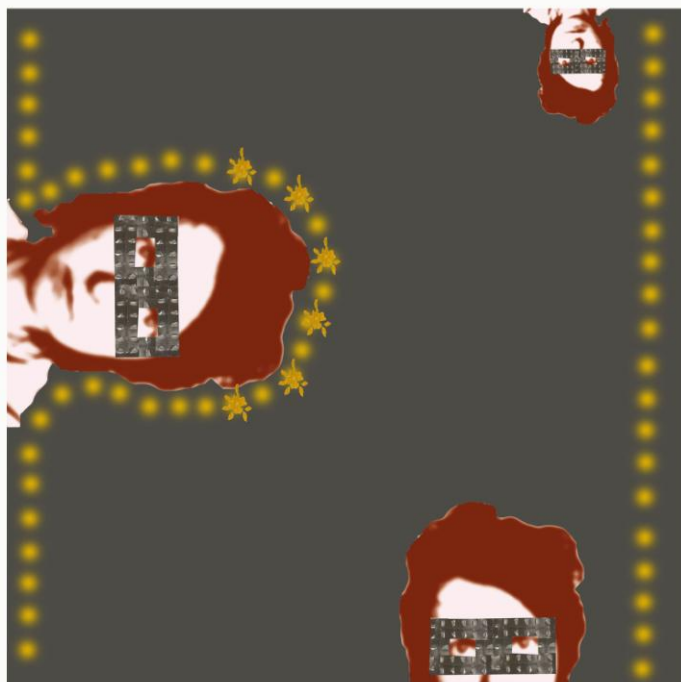

Obrázek 17: Podoba (ne)závislá I

Obrázek 18: Podoba (ne)závislá II

Obrázek 19: Podoba nemocná I

Obrázek 20: Podoba nemocná II

Obrázek 21: Podoba nemocná III

Obrázek 22: Podoba snící